

Kungsholms

Hamnplan

3

100 år

1911-2011

Boel M. Eriksson

Ett stort tack till den fantastiska personalen på Stockholms Stadsarkiv och Stockholms
Stadsmuseum samt till intendent Carl-Johan Cronlund vid Polismuséet.

KUNGSHOLMEN

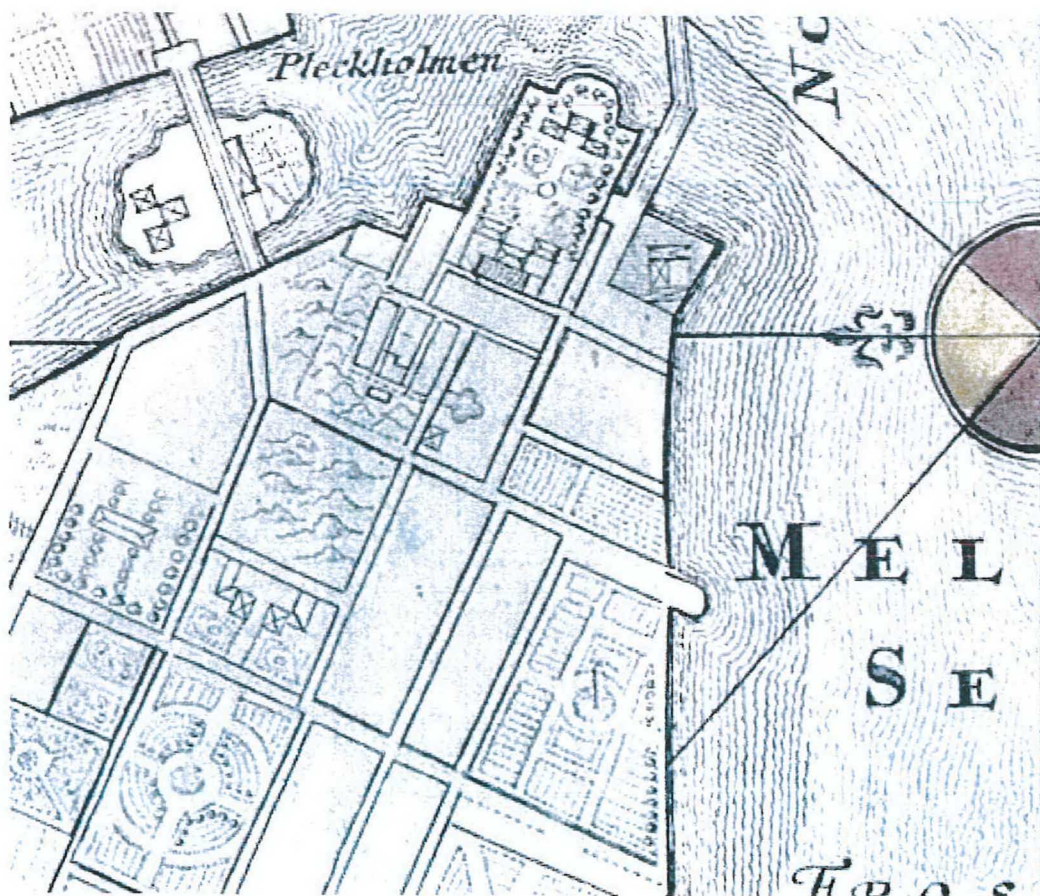
Kungsholmen behöll länge sin plats som Stockholms mest ödsliga och lantliga utmark.

Från 1200-talet var holmen känd under namnet Lidarne. Därefter blev namnet Munkholmen p g a att Franciskanerklostret i Stockholm ägde stora delar av marken. Det fanns ingen direkt verksamhet utan marken utnyttjades enbart för höbärgning. I och med reformationen på 1500-talet tillföll hela holmen kronan, som dock inte heller utnyttjade den i någon större utsträckning. Drottning Kristina donerade sedan alltsamman till Stockholms stad 1647.

Bland de äldsta gatunamnen finner vi Hantverkargatan som omnämndes redan 1644 och Garvargatan, omnämnd 1669. Garveriverksamheten höll sig på södra sidan av Hantverkargatan ned till strandkanten, ungefär mellan (de nuvarande) Kungsholms Hamnplan och Pilgatan. Kvarteret Vattuormen hade från början namnet Garvaren (1640).

Tillräckligt många var bofasta för att Kungsholms församling skulle bildas 1671. Gudstjänsterna hölls i liten träbyggnad vilken brann ned 1679.

1672 byggdes Nya Kungsholmsbron och planerandet av kyrkan påbörjades. Själva kyrkobygget satte igång 1673 men drog ut på tiden av allehanda skäl, icke minst p g a dåliga finanser. Färdig stod Ulrika Eleonora Kyrka först 1688.

Del av karta från 1724 med inplanerade trädgårdar. Källa: Stockholms Stadsmuseum

Ända in på 1800-talet var Kungsholmen glest befolkat även om många verksamheter hittat dit.

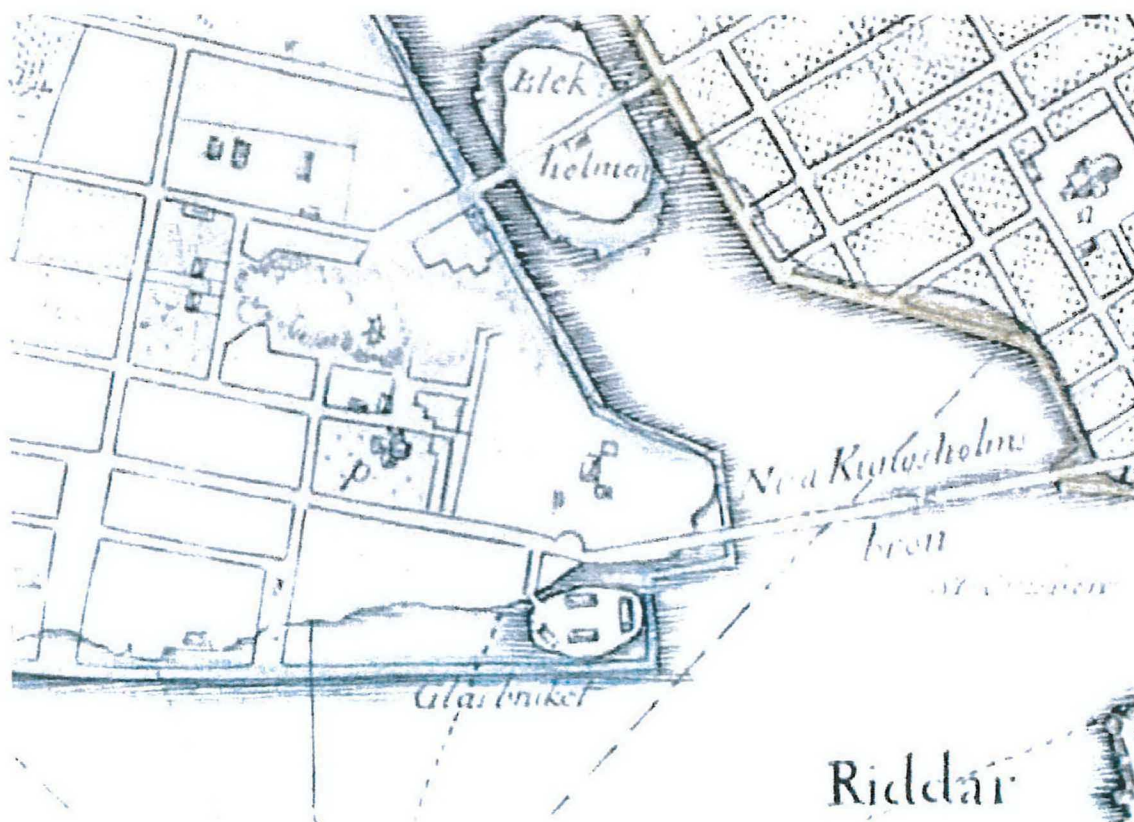
1841 bedömer Johan Fredrik Bahr (i Stockholm. Handbok för resande) Kungsholmen som "icke mycket att bjuda ögonen på", de små gatorna/gränderna som går mellan huvudgatorna är "på åtskilliga ställen riktiga getstigar". Han ondgör sig vidare över bristen på "byggnadsprakt", beskriver kyrkan som vacker, "men inte stor", nämner Eldkvarn och Serafimer Lasarettet. Riktigt nöjd är han först i sin beskrivning av det nya Garnisons Sjukhuset med sin "präktiga facade", ett ypperligt modernt bygge färdigställt 1834. Det han blev så tagen av är det vi idag kallar Landstingshuset.

Herr Bahr avslutar dock sitt kapitel om Kungsholmen i en mer positiv ton: "Kungsholmen är lik en skönhet som ännu är omornad samt icke hunnit göra sin toilett. När hon väl hunnit tvätta ansigtet och kläda håret, skall hon nog komma att se helt annorlunda ut."

HAMNPLANEN

Det område som nu benämns Kungsholms Hamnplan har, sedan de första gatorna anlades haft ungefär samma form, om än inte längd, som det nu har. Det avgränsas i söder av Mälarens vatten och (numera) Norr Mälarstrand, i väster av kvarteret Vattuormen, i norr av kvarteret Murmästaren (mot Hantverkargatan) samt i öster av kvarteret Munklägret.

På kartorna från 1625 och 1642 ligger området till största delen under vatten och kallas Lastadiebron, men redan på kartan av år 1702 kan man se en trädgård planerad (ute i vattnet). Namnet är då ändrat till Lastagen. Det verkar dock ha tagit ganska lång tid innan dessa planer realiserades eftersom större delen av ytan fortfarande ligger i strandfånget (eller markeras ute i vattnet) på kartorna från 1733 och 1751.

Del av karta från 1751.

Källa: Stockholms Stadsmuseum

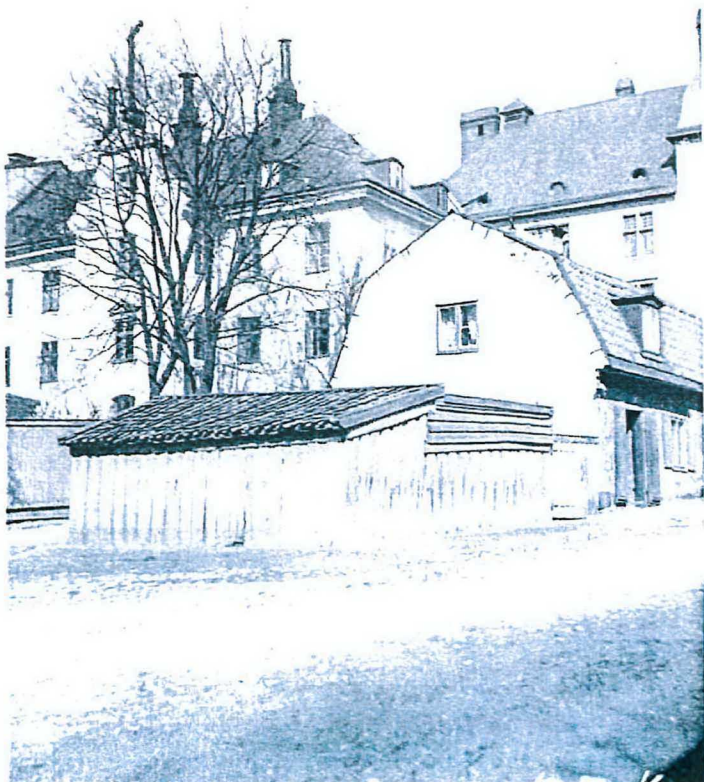
Några som redan på 1600-talet utnyttjade stränderna från Hamnplanen och långt västerut var, som tidigare nämnts, garverierna. För dessa var det en nödvändighet att ligga i direkt anslutning till vattnet och verksamheten fortsatte ända in på 1900-talet. Lundins garveri upphörde först 1905.

1742 startade Elias Brandell en parkums-, band- och strumpfabrik i övre delen av Eiraskolans nuvarande plats, mot Hantverkargatan. Denna fabrik sysselsatte 160 anställda. På 1770 och 80-talet låg, i stället för Brandells strumpfabrik, ett kronobränneri. Detta fick sedan lämna plats för Eira Kurhus 1816.

Från mitten av 1700-talet ses hur platsens huvudsyssla blivit befäst. Namnet blir Parmmätarhusen/Parmmätartorget och på 1820-talet Parmmätarbron. Kungsholmshamnen är beteckningen på platsen år 1858.

Hamnplanen gjorde verkligen rätt för sitt namn i det att båtar och pråmar lastade med hö kunde gå in här, lägga till och lastas av. Höet uppmättes i parmar (en parm = 17-18 kubikmeter) under överinseende av stadens ämbetsman, Parmmätaren.

1756 uppfördes parmmätarhuset på den plats som då benämndes Garvargatan 1, vilket ungefär motsvaras av platsen framför det nuvarande Kungsholms Hamnplan nr. 5. Från början endast ett envåningshus med två små och ett större rum, men på 1800-talet utökad med en övervåning som hyste parmmätarens familj. Huset kvarstod på denna plats till 1908.

Parmmätarhuset 1756-1908

Källa: Stockholms Stadsmuseum

Samtliga hus i kvarteret Vattuormen som vetter mot Kungsholms Hamnplan byggdes av samma byggherre, Fastighets AB Vattuormen/E. Nathorst-Böös. Byggmästare var, för alla fyra husen, P. Sundahl och arkitekt Hagstöm & Ekman.

Man byggde från sjösidan och upp mot Garvargatan med start 1907 i Vattuormen 20, d v s Kungsholms Hamnplan 1/Norr Mälärstrand 28, 24. Hörnhuset stod färdigt 1909 och då påbörjades arbetet med nr. 3. Efter att detta färdigstälts byggdes nr. 5 mellan 1912-13 och nr. 7 under 1912-14.

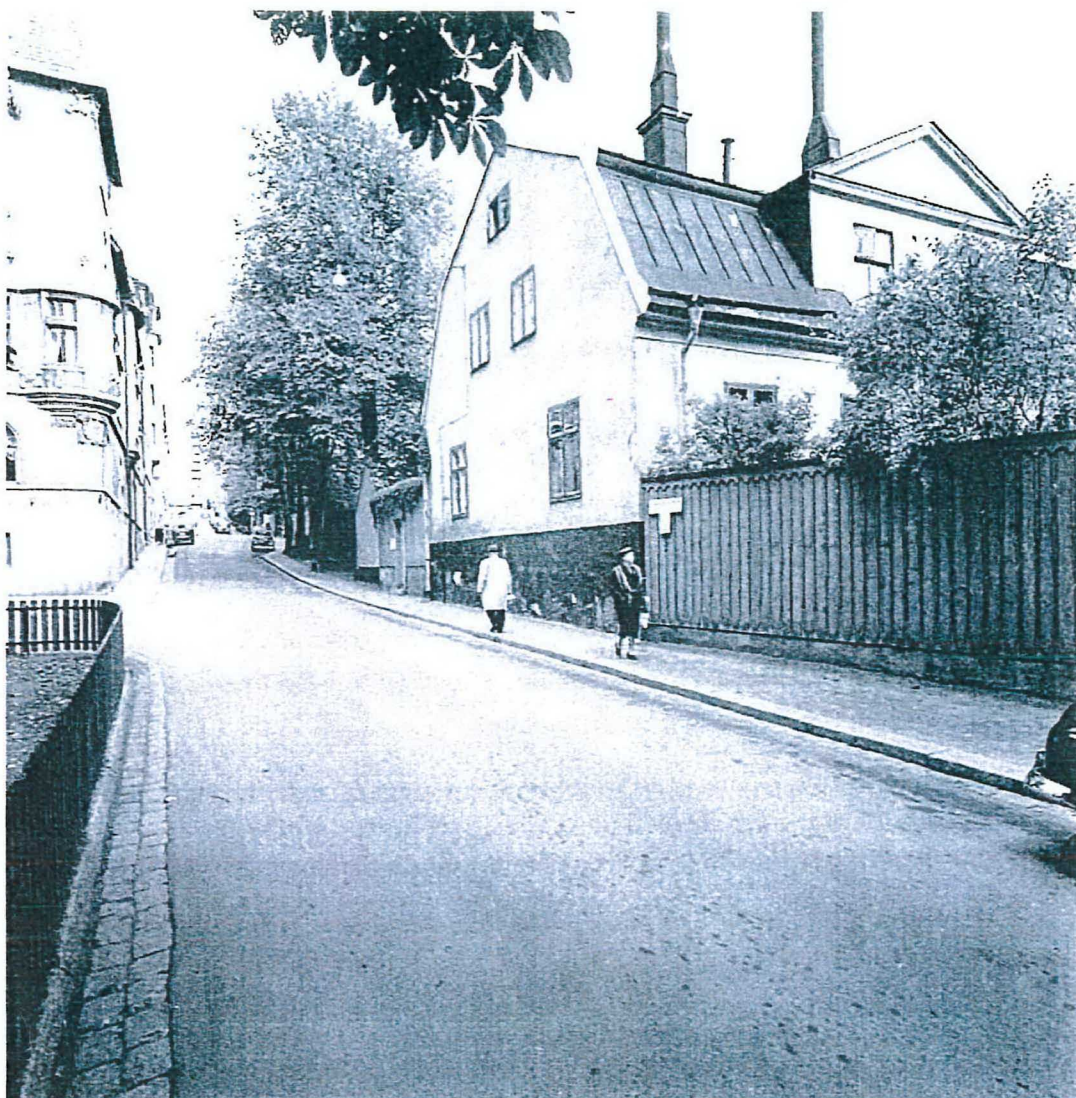
Samtidigt pågick arbetet med den nyanlagda Norr Mälärstrand. Denna hade börjat planeras redan i mitten på 1860-talet, men byggandet började inte förrän mot slutet av 1880-talet då man satte igång arbetet framför Karolinska Institutet och Kungliga Myntet. Det var inte, som somliga påstått, p g a att Eldkvarn brann i oktober 1878 som arbetet med Norr Mälärstrand kom igång. Eldkvarn låg nämligen till stora delar kvar på sin gamla plats. Ja, kvarnen var fortfarande i funktion fram till 1906.

På andra sidan Hamnplanen låg Kurhuset med sin parkanläggning och det var inte förrän 1929 som huset Kungsholms Hamnplan 2/Norr Mälärstrand 20 började byggas mot "strandboulevarden".

Fagerlind-Moselius privatskola inrymdes i Norr Mälärstrand nr. 24. Det var dessa elever som fick använda Kungsholms Hamnplan som skolgård, dock ej genom någon källargång via Kungsholms Hamnplan nr. 3, vilket ibland har berättats. Passagen var istället inom huset och utgången tillhörig nr. 1. Skolan verkade in på 1960-talet.

I affärslokalen mellan Nr. 1 och Nr. 3 drevs specerihandel ända in till slutet av 1960-talet, då lokalen övertogs och en damfrisering öppnade. Den verksamheten fortsatte sedan i över 20 år.

KURHUSET EIRA

Eira Sjukhus 1955. Byggnaden till vänster är församlingshemmet. Källa: Stockholms Stadsmuseum

På det gamla Kronobränneriets plats låg, mellan åren 1816 och 1947, Kurhuset Eira. Det är den plats som nu täcks av Eiraskolan (med skolgård).

Termen "kurhus" användes för de sjukinrättningar som uteslutande sysslade med att vårda patienter med veneriska sjukdomar (under den aktuella tiden främst syfilis, men även gonorré).

Stockholms prostituerade var ålagda att genomgå läkarundersökning på den s k "besiktningsbyrån" i Gamla Stan varje vecka (periodiciteten varierade genom åren) och de som befanns ha någon form av utslag eller utsöndring som inte kunde anses normal blev inlagda för behandling på kurhuset.

Det var dock inte endast prostituerade som vårdades. Även män och barn inlades på Eira. Som ett exempel kan följande översikt från 1879 tas:

Vårdade patienter totalt s:a 1.766 (varav 1.614 tillhörande Stockholms stad)

	Män	Kvinnor	Späda barn	Äldre barn
För veneriska sjukdomar	731	640		
För annan åkomma	41	202		
Ärftlig syfilis			5	1

Under året utskrevs 1.444 patienter som botade eller förbättrade. Sex patienter dog och 164 fick ligga kvar till år 1880. Den rapporterade dödligheten var alltså endast 0,37%.

Dagkostnaden per patient uppgick till 1 krona, 6 öre, varav maten utgjorde 33,9 öre och mediciner 6,08 öre.

Många av de patienter som lades in "för annan åkomma" hade helt enkelt varierande hudåkommor som från början misstänkts vara symptom på någon venerisk sjukdom. Dessa behandlades dock också på kurhuset "när väl patienten dit kommit".

Kurhuset löd under Stockholms Hälsovårdsnämnd och hade den fullständiga titeln Stockholms Stads och Läns Kurhus.

År 1901 togs benämningen "kurhus" bort och verksamheten ingick under länslasarettet. 1918 upphörde plikten för prostituerade att undersöka sig på besiktningsbyrån. 1947 övertogs verksamheten helt av St. Görans Sjukhus och sjukhusbyggnaderna revs 1955.

HUSET Kungsholms Hamnplan nr. 3

Såväl gathuset som gårdshuset försågs redan från början med alla tidens moderniteter. Hissar installerades, sopnedkast fanns på varje våningsplan och samtliga lägenheter hade elektricitet, fullt utrustade kök med gasspis och issskåp (kylskåp) samt moderna toaletter och badrum.

Det enda undantaget var den lägenhet på entréplan som var avsedd för portvakten. Denna hade vare sig kök, toalett eller badkar, men den var uppenbarligen heller inte avsedd för konventionellt boende utan som kontor/övernattningsställe. Om så behövdes fanns redan från början toalett och tvättmöjligheter i källarvåningen. Det finns ingen portvakt skriven i huset under de första åren, vilket tyder på att uppdraget sköttes av anställd/a som hade sitt boende på annan plats.

Gården anlades med planteringar av träd, buskar och blommor. Det fanns inte några utedass, vedlager eller cykelskjul.

Ombyggnad av vissa lägenheter, och i vissa fall hela våningsplan, till kontorslokaler skedde i flera omgångar under 30-, 50- och 70-talen. Under vissa perioder upptogs 40-50 procent av husets ytor av olika kontor.

Det förekom även annan verksamhet i huset. En barnkrubba ("dagis") på 50-talet och en pensionatsverksamhet in på 60-talet. Den senare i 6-rummaren på gathusets vänstra nedre botten.

BOSTADSRÄTTSFÖRENINGEN

Den 25 mars 1998 delade Jan Gregorsson och Erik Paulsson ut intresseanmälningsblanketter för bildandet av bostadsrättsförening till alla hyresgäster och resultatet av denna blev en kallelse till möte (med kaffe och kaka) i familjen Gregorsson Lundius lägenhet den 20 april samma år.

Intresset var stort, föreningen bildades och registrerades som Bostadsrättsföreningen Pärmen (prickarna blev nödvändiga då det första förslaget "Parmen" redan var taget) den 26 augusti 1998.

Drygt ett och ett halvt år senare köptes och övertogs fastigheten från Skandia den 24 april 2000.

Föreningen genomförde ett antal större arbeten de första åren. Ombyggnad av kontorslokaler tillbaka till lägenheter under 2000-2001, stambyten 2002, ombyggnation av delar av plan 6 2002-2003, fasad- och takreovering samt balkongarbeten 2004. Samma år påbörjades även upprustningen av gården till ett utseende som riktigt väl svarar mot hur den torde ha sett ut enligt planerna 1911.

BOENDE I HUSET ÅR 1911

I detta skinande nya och för tiden toppmoderna hus flyttade följande personer in (se nedan). Tyvärr finns ingen möjlighet att fastställa exakt vilken lägenhet som avses för vilket hushåll, men tack vare den angivna årshyran går det att göra en viss uppdelning.

Det fanns 10 sexrummare, 18 fyrrummare och 3 ettor (samt "portvaktslägenheten"). Gathus var "finare" och hade högre hyra än gårdshus, men det torde inte ha varit alltför stor skillnad i huset p g a att alla lägenheterna var lika väl utrustade samt att hiss var installerad även i gårdshuset. Möjligheten finns även att några av lägenheterna i gårdshuset ännu inte var riktigt färdigställda/utrustade vid inflyttningen 1911 vilket kan förklara skillnaden i hyreskostnad.

Genomsnittlig ålder för samtliga som var skrivna på adressen (inkl. barn och tjänstefolk) är drygt 29 år, men om man ser på den genomsnittliga åldern för dem som i varje hushåll innehade hyresrätten blir genomsnittet 37, 6 år. Äldst är den "frånskilda apotekshustrun" Johanna Widegren med sina 58 år och yngst den under 1911 nyfödda Sonja Winkler.

Sex hushåll hade telefon med namnanrop Kungsholmen. Tack vare detta finns faktiskt en viss lägenhets bestämning för två av hushållen, familjen Ekeroth i en fyra till "vänster" och familjen Grafström i sin fyra "höger 5 trappor".

(originalstavningen har behållits nedan)

Personer	Årshyra	Tax.inkomst
6-rumslägenheter.		
Direktören för redovisningen, Johan Lundström AB S. Waldemar Beijer (f. 1861) (Notering: Idkar granskandetjänster under firma S & L Beijer, Skeppsbron 18. Eger villa i Saltsjöbaden.) Tjenarinnan Maria Pettersson (f. 1869) Tjenarinnan Elsa Charlotta Engstrand (f. 1881)	2.100:-	18.570
Grosshandlaren Ludvig Kahn (f. 1875) Hustru Sigrid (f. 1885) Barn: Gert (f. 1908), Gunnar (f. 1910) Tjenarinnan Anna Persson (f. 1881) Tjenarinnan Gerda Elisabeth Jansson (f. 1879)	2.100	7.800

Personer	Årshyra	Tax.inkomst
Advokaten vid Settervalls Adv.byrå, Skeppsbron 74 Jonas Elias Löfgren (f. 1872) Hustru Ebba M. L. (f. 1878) Dotter Ulla (f. 1900) Tjenarinnan Gerda Kristina Johansson (f. 1878) Tjenarinnan Anna Karlsson (Notering: Skrifwen Odengatan 48)	2.100:-	18.533
Ingenjören Johan Abraham Ohlsson (f. 1875) (Notering: Innehar Regs Fabrikerna, 6 div. biträden) Barn: Cyril (f. 1905), Willis (f. 1906) Tjenarinnan Johanna Mathilda Eriksson (f. 1884) Tjenarinnan Ester Frieda Jansson (f. 1885)	2.100:-	26.760
Häradshöfvdningen, Friherren Bror Carl Cederström ”med hustru” (Notering: Skrifwen i Simrishamn, hyr här bostadslägenhet) Tjenarinnan Amanda Kristine Larsson (f. 1863) Tjenarinnan Anna Walin (f. 1886)	2.000:-	
Fil. Doktor vid Rikets Allmänna Kartverk Per Erik Fagerholm (f. 1883)	2.000:-	4.570
Handlaren Bror Edvard Gabriel Jersch (Notering: Skrifwen Klarabergsgatatan 58, hyr här bostadslägenhet)	2.000:-	
Löjtnanten vid Dalregementet Nils Axel Johannis Claësson (f. 1877) Hustru Signhild G. (f. 1882) Tjenarinnan Gertrud Anna Maria Stemmare (Notering: Skrifwen i Hogboda, Gefleborgs län)	1.800:-	3.450 100
Telegraftjenstemannen, Sekr. i Sv. Fotbollsförbundet Karl Anton Johansson (f. 1877) Tfn. Kungsholmen 12410 Hustru Anna S. A. (f. 1890) Tjenarinnan Jenny Alfrida Petersson (f. 1890)	1.500:-	4.670

Personer	Årshyra	Tax.inkomst
4-rums lägenheter, gathus och vissa i gårdshus		
T.f. Revisionssekreteraren Einar August Beskow (f. 1880)	1.400:-	6.860
Hustru Ingegerd F. H. S. (f. 1887)		200
Tjenarinnan Hulda Margareta Karlsson (f. 1879)		
Köpmannen (Idkar sybehörsaffär Drottninggatan med 2 kontorister) Seth Wilhelm Blomquist (f. 1858)	1.400:-	5.850
(Notering: Eger villaegendom i Södertelje)		
Tjenarinnan Ida Josefina Svensson (f. 1864)		
Ingenjören vid Allmänna Svenska Tobak AB Carl Folke Ekeroth (f. 1878)	Tfn. Kungsholmen 1654 1.400:-	8.620
Hustru Klara W. (f. 1881)	Vänster	
Frånskilda (oläsbart)hustrun Klara Sofia Olsson (f. 1855)		
Civilingenjören, Löjtnanten vid Kungl. Fortifikationsreserven Oskar Adolf Grafström (f. 1882)	Tfn. Kungsholmen 13863 1.400:-	4.650
Hustru Jenny M. C. (f. 1884)	Höger, 5 trappor	
Tjenarinnan Rut Anna Teresia Johansson (f. 1878)		
Kontorschefen hor AB G. Hartman, f. Konsuln Carl Fredrik Adolph Hoffman (f. 1865)	Tfn. Kungsholmen 9902 1.400:-	6.000
Hustru Fanny P.A. (f. 1869)		
Tjenarinnan Anna Eleonora Persdotter (f. 1871)		
Öfversten i Reserven, Friherren Carl Gregor Leijonhufvud (f. 1859)	1.400:-	10.260
Tjenarinnan Hilda Helena Rohdin (f. 1881)		
Krigskassören i Arméförvaltningen Johan Patrik Lundberg (f. 1867)	1.400:-	5.960
Hustru Sonja A. (f. 1891)		
Tjenarinnan Alma Karolina Wiktoria Olsson (f. 1860)		
Str.agenten och Öfverståthållarenskan Anna Maria Pettersson (f. 1888)	1.400:-	1.210
Massösen Maja Lisa Pettersson (f. 1860)		
Köpmannen Carl Mansity Teodor Pettersson (f. 1884)		700

Personer

Årshyra Tax.inkomst

Postkontrollören, Tjenstemannen vid Svenska Telegrambyrån
 Erik Samuel **Winkler** (f. 1878) Tfn. Kungsholmen 1043 1.400:- 6.530
 Hustru Elin E. (f. 1874)
 Barn: Margit (f. 1905), Signe (f. 1907), Aina (f. 1908),
 Hans (f. 1909), Sonja (f. 1911)
 Tjenarinnan
 Anna Hildur Maria Andersson (f. 1885)
 Tjenarinnan
 Erika Kristina Enqvist (f. 1877)

Grosshandlaren, direktören
 Alexis **Wahlström** (f. 1868) Tfn. Kungsholmen 14482 1.300:- 6.540
 Hustru Augusta (f. 1885)
 Dotter Sigrid (f. 1900)
 Tjenarinnan
 Maria Charlotta Elisabeth Lindqvist (f. 1883)

Frånskilda Apotekshustrun
 Johanna Katarina **Widegren** (f. 1853) 1.300:-
 Tjenstemannen i N. Landtförsvarsdepartementet etc.
 Bitr. jurist i C. Ludv. Hasselgrens Advokatbyrå,
 Regeringsgatan 19-21)
 Gustaf Seibrandt Widegren (f. 1883) 5.830
 Kontoristen hos (oläsligt) Åström
 Anna Sara Lovisa Widegren (f. 1885) 1.190
 Kontoristen, utan anställning
 (Notering: Lefwer av W.)
 Dagmar Charlotta Katarina Widegren (f. 1887) 1.000

Ingenjören, Föreståndaren vid Christienssons Oljefabrik
 Erik Gustaf Ragnar **Gullander** (f. 1882) 1.200:- 7.000
 Hustru Signe E. (f. 1888)

Korrespondenten vid Trafik AB Grängesberg, Oxelösund
 Per Erling **Skiöld** (f. 1884) 1.200:- 4.000

Övriga 4-rummare i gårdshus samt 3 st ettor i gathus

Kassören vid AB Förenade Chokladfabriken
 Ernst Konrad Hjalmar **Englund** (f. 1882) 600:- 2.400

Postexpediten
 Maria Bernhardina **Thim** (f. 1864) 600:- 2.100

Ångbåsuppasserskan
 Anna Viktoria **Jansson** (f. 1868) 400:- -

Personer	Årshyra Tax.inkomst	
Fodermannen, Tjenstemannen hos Joh. Lundström Erik Gustaf Johansson (f. 1869) Hustru Kristina (f. 1868) Barn: Aina (f. 1901), Ellen (f. 1904), Gustaf (f. 1906)	400:-	2.030
E. o. Hovrättsnotarien Tycho Lars Otto Torsten Fullberg (f. 1884) (Notering: Anställd hos Staaf & Livfors)	350:-	1.200
Arkitekten, Studerande vid Konstakademien Matti Harald Edström (Notering: Skrifwen i Göteborg enligt bifogat intyg.)	350:-	
T.f. amanuensen vid Marie sjukhus Per Witalis Persson (Notering: Skrifwen i L (oläsbart).)	350:-	
Tjenstemannen hos Bolinders Karl Axel Harald Ekholm (f. 1883)	350:-	2.400
Derjemte enligt mantalsboken: Tjenarinnan Ulrika Karlbom (f. 1872)		

PIPERSKA SMÄLLEN

Alla hyresgäster var inte så beskedliga som man kunde önska. Huset hyste även 1926 års mest omtalade mördare.

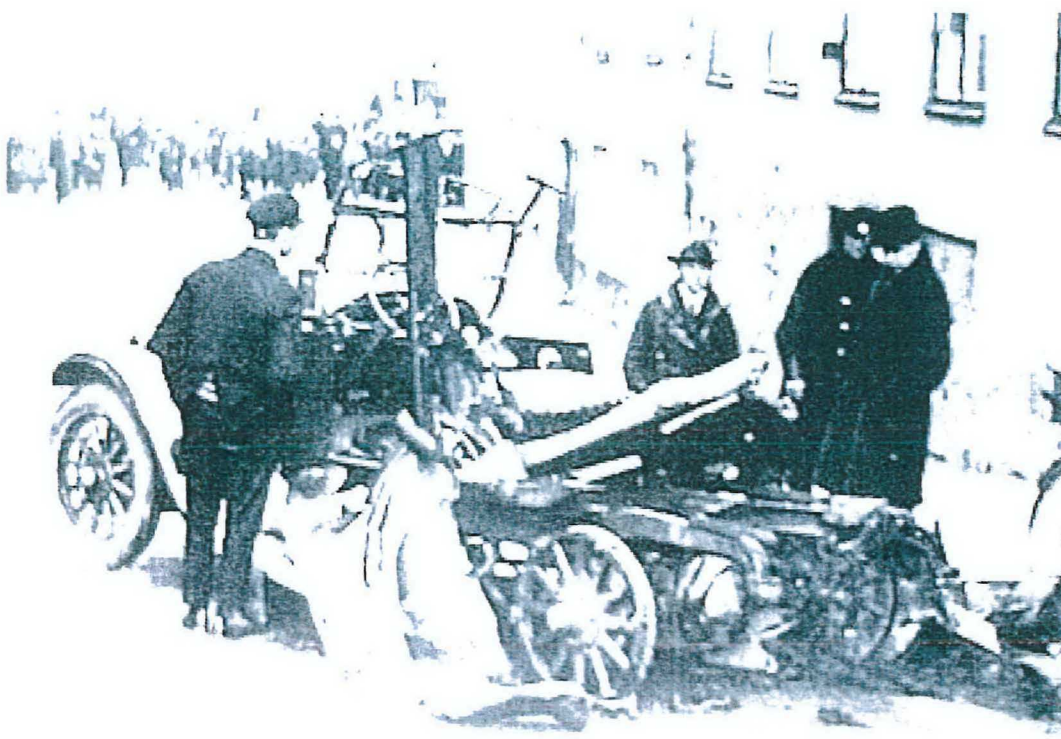
Firman Erik von Arbin & Co. Théimport AB hyrde år 1925 en av lägenheterna som kontor och övermattningsplats. De två delägarna, Erik von Arbin och Sixten Flyborg hade också en anställd vid namn Alexander Krueger.

En sen kväll den 11 mars 1926 kom de tre herrarna ifrån en synnerligen "blöt" middag på Rådhuskällaren (som på den tiden låg på Hantverkargatan 4). De gick gemensamt in på kontoret på Kungsholms Hamnplan 3 och fortsatte drickandet där. Framför allt fylldes Flyborgs glas på konstant.

Efter midnatt gick von Arbin och Krueger ut för att få tag på en taxi. Vid taxistolpen på Kungsholms Torg engagerade de chauffören Bror Wilhelm Strömberg som körde sin Buick till Kungsholms Hamnplan 3 och inväntade herrarna i fråga som "bara skulle hämta den som skulle åka". Det tog flera försök innan von Arbin och Krueger lyckades få med sig den, vid det laget, näst intill stupfulle Flyborg. Medan den ene hjälpte Flyborg in i droskan (och tog chaufförens uppmärksamhet) sysslade den andre med "någonting" på andra sidan av droskan. Flyborg lyckades få ur sig sin adress, Sturegatan 8, varefter han påminde sin kompanjon att de skulle mötas dagen därpå. Svaret blev: Det blir nog bra med det!

Chauffören Strömberg startade sin droska och herrarna von Arbin och Krueger såg den köra upp mot Hantverkargatan.

En kort stund senare, kl. 03.13 fredagen den 12 mars, hördes en explosion över hela Stockholm, från Södermalm till Norrmalm. Tusentals fönsterrutor krossades, stuprännor, takpannor och fasadputs förstördes inom fyra kvarter runt explosionsplatsen. När yrvakna (och lomhörda) närboende och patrullerande poliser kom till platsen fann de underredet och förarplatsen av en droska högst upp på Pipersgatan, direkt ovanför Piperska Muren.

Strömbergs droska på Pipersgatan.

Källa: Polisarkivet

Hopsjunken över ratten satt Bror Wilhelm Strömberg avsvimmad. Av hans passagerare, Sixten Flyborg, syntes inte ett spår.

När det blev ljusare fann man dock Flyborg, eller snarare alla olika delar av hans kropp, utspridd i träden runt Piperska Muren, i buskar och på gångvägarna. Även hans plånbok med visitkort etc återfanns, vilket underlättade identifieringen betydligt.

Chauffören Strömberg kunde, efter att snabbt ha blivit förd till och inlagd på Serafimerlasarettet, berätta för polisen om körningen och de två män som engagerat honom på Kungsholms Hamnplan 3.

Senare på fredagen uppsökte polisen von Arbin och Krueger vilka sade sig vara helt ovetande om nattens händelser. Efter att de vinkat av sin kollega i droskan hade de "gått till sängs och sovit natten igenom". Detta verkade tämligen misstänkt eftersom större delen av Stockholm hade vaknat av explosionen.

Kompanjonernas konspiration avslöjades tämligen snart. Théimportfirman visade sig vara synnerligen skuldtyngd och von Arbin hade tagit ut en livförsäkring på Flyborg. Eftersom von Arbin och Krueger hade samarbetat tidigare i diverse försäkringsbedrägerier, bl a genom anlagda bränder i lagerlokaler, så hade de gemensamt planerat att mörda Flyborg.

Sprängladdningen, över 3 kilo, fästes på droskans bagagehållare och stubinen var anpassad så att bomben skulle brisera när droskan färdades över Stadshusbron. Detta skulle medföra att större delen av fordonet och passagerarna skulle hamna i vattnet och ytterligare försvåra utredningen för polisen.

Vad herrarna inte kände till, men som Strömberg var mycket medveten om, var att just dessa dagar hade Stadshusbron stängts av för trafik. Strömberg tog därför vägen över Pipersgatan i avsikt att istället köra över Kungsbron.

Den 22 juli dömdes Erik von Arbin och Alexander Krueger båda till livstids straffarbete. Med tanke på kallblodigheten i brottet var det många som ondgjorde sig i pressen över att dödsstraffet hade avskaffats fem år tidigare.

Bror Wilhelm Strömberg tillerkändes en summa om 3.500 kr för sveda och värk. Han fick även en summa genom insamling bland kollegorna i Stockholms olika droskverk. Strömberg återfick sin hörsel, men hade skador i benen och led även av nervösa problem vilka gjorde att han aldrig mer kunde arbeta som droskförare. Han avled 54 år gammal 1939.

Alexander Krueger släpptes 1941 och levde ensam och utan att återgå till någon brottslighet till sin död 1966. Han var då 63 år gammal.

Erik von Arbin släpptes ur fängelset 1942 och gifte sig då med sin flickvän som väntat på honom under hela fängelsetiden. De fick även barn och förde ett "i allt skötsam och ordentligt liv". Erik avled 1984 vid 89 års ålder.

Eira-visan

text: Kalle Broling
(Carl Albert Broling)

Vid Kungsholms strand där Mälarns vågor sköljer
en liten del utav vår huvudstad
där står ett gammalt plank som nästan döljer
en lika grå som gammal husfasad.

Du kanske frågar vem som bor därinne
- jo, flickor klädda uti snövit skrud,
men flickor som glömt bort sitt ädla sinne
och brutit har emot Guds sjätte bud.

Ja, inom dessa murar grå och kala
där höres aldrig något muntert skratt
men säkert kunna de i stället tala
om mången sorgbeklämd och sömnlös natt.

Från Eiras rum mång tusen tankar hastar
långt ut i rymden och förs bort av den
men säkert också mången flicka kastar
en sorgsen tanke på sitt barndomshem.

Men flickor sörjen ej för vad ni blivit
nej, låt oss stämma upp ett muntert skratt.
Ty när man endast en gång lever livet
så tycker jag att det skall levas glatt.

Och jag som skrivit dessa enkla rader
har lidit skeppsbrott uppå livets hav,
jag har för längesen glömt bort Gud fader
och seglar nu tills skutan går i kvav.

